

Elena FARAGO

Galina MOSTOVIC, profesor de Limbă și literatură română

Elena Farago a rămas în contextul literaturii române una din cele mai sincere voci ale liricii feminine, mai ales în poezia pentru copii, deși a debutat și a scris și poezie pentru maturi, care, în critica literară a timpului a fost apreciată ca fiind tradiționalistă, dar cu profunde note simboliste. Într-un interviu, poeta mărturisea: "Am scris poezie simbolistă? Nu știu...Remarcam, e drept, că ar fi în notă simbolistă, dar, după ce era gata scrisă".

Elena Farago s-a născut la 29 martie 1879, în orașul Bârlad, într-o familie de greci stabilită în România. Tatăl Francisc Praximade era descendentul unei vițe de nobili greci, originare de pe una din insulele Mării Egee. Mama, Anastasia Thomaide, olteancă, era și ea dintr-o familie de greci.

Copilăria viitoarei poete a fost, la începuturile ei, fericită, plină de voie bună. Dar pînă la un timp. Apoi au venit nenorocirile. După moartea prematură a 3 dintre cei șapte copii ai familiei Praximade, se stinge din viață, la numai 34 de ani, și mama Anastasia, măcinată de necazurile abătute asupra familiei. Afacerile lui Francisc Praximade merg din rău în mai rău și casa îndesulată de odinioară, acum e un cuib al sărăciei. Elena, fiind cea mai mare, poartă tot greul gospodăriei și îngrijirii fraților mai mici.

Clasa întâi primară o urmează la pensionul Varlaam din Bârlad, iar a doua, la pensionul Drouhet, alte patru clase le va face într-o școală de stat. Deși a învățat doar șase clase, ea nu a încetat să se autocultive prin lecturi și studiu independent după manualele fraților mai mici. Într-o scrisoare adresată lui G. Bogdan - Duică, în 1923, Elena Farago se confesa: „N-am cultură

oficială decît de două clase secundare. Am învățat și citit singură tot ce am vrut să știu. Am început să scriu la 12 ani”.

La vîrsta de 17 ani încă o nenorocire se abate asupra tinerei, moare tatăl.

În 1896 destinul o va aduce în familia lui I. L. Caragiale, în calitate de guvernantă a copiilor marelui dramaturg. Au fost poate cei mai luminoși ani din tinerețea sa chinuită.

„Avea 18 ani. Era o fată înaltă, cu un cap frumos modelat, cu ochi mari și negri, cu un păr lung și lucios. Avea atîta eleganță în mers, atîta prestanță, atîta profunzime în ochi și atîta frumusețe în toată înfățișarea ei, încît privirile tuturor se întorceau să o admire”.

E portretul pe care i-l face C. D. Papastate în monografia consacrată poetei.

Impactul care l-a avut asupra ei aflarea în sînul familiei Caragiale a fost unul mai mult decît benefic, aici cunoscînd și mari personalități ale timpului. Probabil, chiar la îndemnul lor a și publicat, în 1898, la revista *Epoca* primele poezii semnate cu pseudonimul Fatma.

Au urmat apoi alte publicații la România muncitoare, *Luceafărul*, *Sămănătorul* semnate și cu alte pseudonime: Andaluza, Ileana, Ellen.

După căsătoria cu Francisc Farago, Elena va lua numele soțului său, nume care a devenit unul foarte familiar, mai ales în universul copilăriei.

Autoare a ciclurilor de poezie: „Șoapte de umbră”, „Din taina vechilor răspântii”, „Nu mi-am plecat genunchii” pentru care s-a învrednicit de prestigioase premii cum ar fi „Femina” din Paris,

medaliile „Bene meriti cl.I”, „Meritul cultural în gradul de cavaler, ci.I”, totuși poezia cu care a intrat, pentru totdeauna, în patrimoniul cultural românesc este cea pentru copii, cuprinsă în volumele: „Pentru copii”, „Copiilor”, „Dan traista lui Moș Crăciun”, „Bobocica”, „Să fim buni”, „Ziarul unui motan”, „Într-un cuib de rândunică”, „Să nu minți, să nu furi” ș.a.

Și aceste volume i-au adus distincții bine-meritate cum au fost „Premiul Neuscholtz”, acordat de către Academia Română în 1927 și „Premiul special de literatură pedagogică”.

Poezia didactică pentru copii și astăzi se înscrie perfect în manualele de limbă și literatură română pentru clasele primare. Cu multă sinceritate, Elena Farago le vorbește copiilor dintotdeauna despre bine și rău, despre atitudinea grijulie față de lumea celor care nu cuvântă, despre prietenie, dragoste maternă, credință, compasiune, altruism etc.

C. D. Papastate, un exeget al operei Elenei Farago, scrie despre poezia pentru copii: „Prin mijloace simple, dar atrăgătoare, Elena Farago ilustrează ideea de bunătate, umanitate, de bun simț, de ajutor, și, lucru ciudat, chiar de suflet al lucrurilor, clădind un întreg sistem de gândire.”

Pe lângă activitatea literară, Elena Farago a ocupat și multe funcții oficiale: secretar literar al Teatrului Național din Craiova, inspector al azilurilor din orașul Craiova, face parte din comitetul de conducere al revistei craiovene *Năzuința*. Una din cele mai strălucite pagini ale vieții acestei distinse femei a fost conducerea Fundației *Aman*, în calitate de director, post pe care l-a ocupat începând cu 1 septembrie 1921, până la sfârșitul vieții.

Fundația „Aman”, formată din bibliotecă, muzeu și pinacotecă a fost înființată în 1908, prin dispozițiile testamentare ale lui Alex. Aman, fratele pictorului Th. Aman.

Această instituție culturală era înzestrată cu multe pânze ale pictorului Th. Aman, dar și cu tablouri semnate de N. Vemort, N. Grigorescu, Șt. Luchian, Atrachino, St. Popescu, Eust. Stoenescu ș.a. Tot aici se păstrau sculpturi de marmură, bronz, ghips de Dumitru Bârlad, Anghel Chicu, Severin.

În 1927 biblioteca număra aproape douăzeci de mii de volume și se completa permanent ținându-se cont și de necesitățile elevilor și studenților doljeni.

Elena Farago nu se mulțumește doar cu activitatea sa de conducător al acestei instituții, ea mai înființează în cadrul Fundației și o Universitate liberă. Aici țin cursuri de culturalizare a maselor mulți din intelectualii craioveni. Direcția însăși are un curs de Istoria artelor.

Așa cum starea sănătății nu-i permite să mai conducă Fundația, în 1940 Elena Farago este pensionată, dar solicită a fi și în continuare director onorific, motivând că: „lucrările de reorganizare a Bibliotecii, efectuate exclusiv de mine personal, sunt încă în curs și greu de efectuat de către o altă persoană, deoarece sunt pe o sistemă proprie mie, iar pe de altă parte, dat fiind faptul că în acest mediu priitor specialității mele îmi pot continua activitatea literară în orele libere.” Cererea i-a fost acceptată de către Primăria Craiova, permițându-i-se să locuiască în continuare în imobilul Fundației.

În 1947, Primăria Craiovei îi conferă devotatei directoare titlul onorific de cetățean de onoare al municipiului Craiova „pentru merite excepționale recunoscute pe tărâm literar și cultural”.

Elena Farago se trece din viață la 14 ianuarie 1954, la Craiova, oraș care a adoptat-o și-i păstrează cu grație memoria. În aceeași curte a Fundației *Aman*, se află astăzi și Casa memorială „Elena Farago”.

Bibliografie consultată:

1. *Elena Farago și copiii*. Iași: Porțile Orientului, 1998. 127 p.
2. Nedelcea, T. *Vocația Spiritualității*. Craiova: Scrisul românesc, 1995. 399 p.
3. Patrașcu, I.; Leferman, M. *Documentar: Elena Farago, Coca Farago*. Craiova, 2000. 70 p.